

Door de ruime aandacht voor de context gaat dit boek als het ware evenzeer over een bewogen periode in de geschiedenis van Vlaanderen als over de kunstenaar Fonteyne.

Jozef de Vos

PETER ANTHONISSEN, MARNIX BEYEN, LUCIEN DE COCK, JAN DE MAEYER, GODFRIED KWANTEN, LIEVEN SAERENS, *Ast Fonteyne 1906-1991, Een kwestie van stijl*, Universitaire Pers Leuven, Leuven, 1999, 324 p.

Muziek

Trek mij uit de Vlaamse klei

*In de muziek bestaan ook veel racisten
Hun kop is leeg, de mode vult ze op*

Zo begint het lied ‘Chachacha’ van Raymond van het Groenewoud. De Vlaamse ‘polderpopzanger’ vierde zopas zijn vijftigste verjaardag. Voor die gelegenheid bundelde hij een groot aantal van zijn teksten in het boek *Je veux de l'amour*. Bovenstaand citaat is kenmerkend voor de manier waarop Van het Groenewoud sinds 1972 (toen met de groep Louissette) omgaat met muziek. Voor hem bestaat er niets als een muzikaal ‘popidoom’ waar je je moet binnen bewegen om mee of in te zijn. Dat laatste interesseert hem trouwens helemaal niet. Natuurlijk heeft Raymond met zijn groep ook van die *catchy* deuntjes gemaakt waarmee hij aasde op commercieel succes. Denken we maar aan: ‘Meisjes’ met de slogan ‘Zeg dat Van het Groenewoud het gezegd heeft’. 's Mans naam was sindsdien niet meer weg te denken uit de Vlaamse popscene! Maar, hij heeft nooit de drang gevoeld om een hit te laten volgen door een tweede, gelijkaardig succes. Dat onderscheidt hem van de K3's en de Guus Meeuwissen van deze wereld.

Raymond is trouwens de tegenpool van een muzikaal racist, zoals hij die in ‘Chachacha’ belaagt. Hij is een muzikaal multiculturalist: reggae, afro, gospel, blues, chanson, folk, funk, disco, Beatles, rock 'n roll, niets is hem vreemd. Misschien kreeg hij dat wel mee van zijn vader Nico Gomez, de Nederlandse muzikant die met zijn balorkesten alle mogelijke dansgenres onder handen nam. Van het Groenewoud wil niet gekast worden in een muzikaal vakje, de term ‘Vlaamse polderpopzanger’ uit mijn eerste zin is dan ook een beetje denigrerend voor iemand die al dertig jaar lang grenzen probeert te verleggen en daardoor deuren opent waar anderen na hem gelukkig ook doorstappen. Bovendien slaagt hij er bij momenten in om met de allergrootste eenvoud een onsterfelijk lied te schrijven. ‘Twee meisjes’ is daarvan een recent voorbeeld en zelf houdt hij nog altijd van het kinderliedje ‘Het gras is nat’, dat hij graag opnieuw opnam voor de CD die bij het boek *Je veux de l'amour* is toegevoegd.

*Het gras is nat
De lucht is grijs
De regen lacht me toe
De wind die waait
M'n haren los
En toch ben ik zo moe*

Langer is de tekst niet en de melodiëlijn drijft op drie pianoakkoorden maar het resultaat haalt het meesterschap van een gymnopédie van Satie. Tekstueel herbergt het lied de grote thema's van Van het Groenewoud: de Lage Landen als troosteloze biotoop en de ontevredenheid die hem toch soms aanzet tot het maken van soms vrolijke melodietjes.

*Trek me uit de Vlaamse klei
Geef me een drummer en maak me blij*

Zo zegt hij het in 'Liefde voor muziek', één van zijn grootste hits, geïnspireerd op gospel. Vlaanderen heeft hij meer in detail beschreven in 'Vlaanderen boven', een lied uit 1978 dat in bepaalde flamingantische kringen net zo'n grote storm ontketende als Brels 'Les F.', twee jaar eerder. Maar ook de Belgicisten/ royalisten waren ontstemd om het zinnetje:

Waar de koning geen kind heeft

Zingen over de kinderloze Boudewijn was toen *not-done*. 'Vlaanderen Boven' is een schoolvoorbeeld van hoe Raymond van het Groenewoud schijnbaar de clichés opstapelt maar die eigenlijk voortdurend meesterlijk weet te doorprikken.

*Waar de purperen hei bloeit
En het geld in het zwart vloeit*

'Op de purp'ren hei' is een bekend heimatlied van de Kempense toondichter Armand Preud'homme. Maar de ophemelende roman-

tiek wordt meteen opgeblazen wanneer in de volgende regel de in Nederland legendarische sjoemelarij van de Vlaming, bij wie regelen al snel arrangeren is, wordt bezongen. Vlaming Van het Groenewoud houdt ook van de Nederlandse taal en walgt van het ‘verkavelingsvlaams’ dat welig tiert:

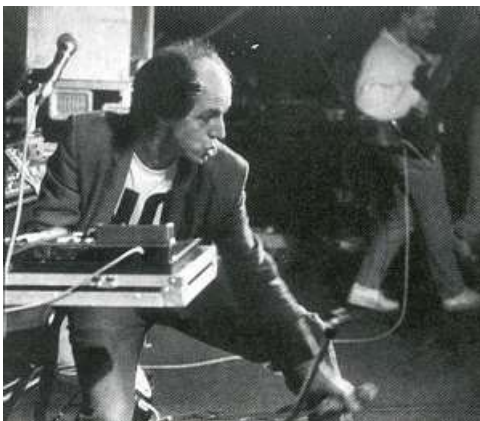
*Waar men nauwelijks Nederlands praat (...)
Waar een schroef nog een vijs is (...)
Waar een pik een houweel is (...)
Waar de g soms een h is (...)*

Dat laatste slaat op de West-Vlamingen, waar hij nu inmiddels al ruim tien jaar tussen woont, in Brugge. ‘Vlaanderen Boven’ was het soort nummers waarin Raymond zijn tekst opbouwt rond één goed in het oor liggende slogan

*Vlaanderen Boven
Waar men de heer nog kan loven*

‘Popteksten zitten zo in elkaar’, zegt Frank Vanderlinden, een andere Vlaamse rockartiest die erin slaagt goeie liedteksten te maken en toch échte rock te zingen met zijn groep ‘De Mens’. ‘Je moet eerst een lekker drammerig refrein vinden en daar probeer je dan iets aanvaardbaars rond te brouwen’, zegt hij nog. Van het Groenewoud schrijft het zo in de toelichtingen bij *Je veux de l'amour*: ‘Dansmuziek verdraagt niet veel tekst. (...) Ik blijf voor mezelf naar de beste oplossing zoeken: dansbare muziek met woorden waarvoor ik me niet hoeft te schamen’. ‘Meisjes’, ‘Zij houdt van vrijen’, ‘Ik wil de grootste hebben’, ‘Ik ben de man’, het zijn allemaal erg sloganeske songs die dan ook enig commercieel succes haalden. Toch bevatten ze telkens genoeg mooie of grappige passages waar de auteur zich niet hoeft over te schamen.

*Ze zijn zo goed gebouwd meneer
Toch die waar ik van houdt, meneer
Amelinckx' meisjes*

Raymond van het Groenewoud (©1950).

Amelinckx was een Belgische bouwonderneming die in de jaren '70 een patent had op robuuste flatgebouwen.

Raymond van het Groenewoud is geen vrolijk man. Dikwijls lijkt hij zich te koesteren in zijn ontevredenheid.

*Ik zie een slechte wereld
Ik haat het vals vertoon
Enge mannen, voze plannen
Dwaasheid is 's werelds loon
Hou me vast
Breng me betere tijden*

Typischer Van het Groenewoud kan het niet. Als een jonge Werther sleept hij zich door dit aardse tranendal en alleen wat tederheid kan troost brengen. Dat leidt ertoe dat je zijn teksten al snel melodramatisch kan vinden maar net als de clichés, weet hij ook de meligheid bij tijds te doorprikken.

*Je veux de l'amour, je veux de l'amour
Voor mijn slapeloze vrouw, van tranen nat
Als ik thuiskom strontzat
Om vier uur 's ochtends
Je veux de l'amour
Voor mijn vrienden die ook vanavond weer
De weg naar mijn optreden niet vinden*

En natuurlijk is dit lied onsterfelijk geworden door dat ene zinnetje:

*Ik wil er zelfs voor de premier
Ook al heeft die zijn smoeltje niet mee*

De premier in kwestie was in die tijd Leo Tindemans.

Toch is de grens tussen ironisch melodrama en pure meligheid erg dun. Of wat te denken van:

*Zonder werk, zonder gehoor
't leven heeft geen enkele zin
red me, red me uit die nachtmerrie
geef me al je warmte, geef me al je warmte*

Maar er is een excuus. Raymond schreef het lied voor de afscheidsplechtigheid van zijn buurman die zelfmoord pleegde. Een excuus waar de luisteraar/lezer nu, 25 jaar later geen uitstaans mee heeft. Maar er is ook de magistrale, sobere muziek van dit lied, 'Gelukkig zijn', die overeind blijft na al die jaren, en zo blijft Raymond een artiest die beklijft, die ruim twintig klassiekers heeft geschreven die voor de Nederlandstalige popgeschiedenis net zoveel betekenen als twintig liederen van Brassens voor het Frans chanson.

En wat misschien nog het mooiste is: Raymond van het Groenewoud houdt op zijn vijftigste nog altijd vreselijk van zijn vak, meer nog, hij overleeft erdoor:

*De dagen zijn zo lang, meneer
En zo uitzichtloos grijs
Al goed dat er soms zon is
Of een mooi geschapen meid
Maar 't allermeest voel ik me goed
Onder roodfluwelen gloed van de spots
Als ik dit maar heb (3X)
Dan kom ik er steeds door*

Wim Chielens

RAYMOND VAN HET GROENEWOUD, *Je veux de l'amour*, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam-Antwerpen, 2000, 265 p.

Over Bimhuis en Bernlef

Nederland heeft een speciale band met de jazzmuziek. Niet alleen vind je er een verzameling jazzmusici die uniek is in de wereld, Nederland herbergt ook het grootste indoor jazzfestival ter wereld (North Sea Jazz) en vooral de stad Amsterdam geldt als het creatieve centrum van de Europese jazz. De Amerikaan Kevin Whitehead sloeg er uit liefde jarenlang zijn tenten op, wat na zijn ophefmakende kroniek *New Dutch Swing* nu de collage *Bimhuis 25* opleverde, een verhaal van vijftwintig jaar verhalen uit de draaikolk van de Amsterdamse jazzscène. Auteur J. Bernlef van zijn kant ziet de jazztoekomst steeds minder rooskleurig in. Met het titelstuk uit zijn nieuwe jazzessaybundel (*Haalt de jazz de eenentwintigste eeuw?*) plaatst hij kanttekeningen bij een onstuitbare evolutie.